

ספר

היו דברים מעולם

הסודות הגנוזים של העולם התורני

על

הגדה של פסח

ועניני חג המצות

שלל מאורעות פלאיים ומסתוריים, רוויי הוד קדומים
ידיעות מפתיעות וגלויים מסעירים, פרקי הווה ופרשיות עבר
מסתר חביון ומבית גנוז של חכמי הדורות

צור ישראל בעזרת ישראל מעולם ועד עולם
ישראל דגדרוביץ
מחבר ספר 'הנחמדים מזהב'
עיר האבות ערד יצ"ו

ואתן שנת

"יש דבר שיאמר ראה זה תד' הוא פֶּכֶר תִּיהָ לְעַלְמִים אֲשֶׁר הָיָה מִלְּפָנָי"
(תשפ"ו)

תוכן פנימי

קליות — מה זה?..... יז

ו' החיבור לדורות הקודמים..... כ

הסבא הולך לאכול כרפס... בראש השנה..... כא

אפילו הנושא תפוחי אדמה — שוכח... ושינוי השם ל'מנשה פסח'..... כב

"ואומרים כי אבותינו גנבים היו"..... כג

קפה ומרק קודם ההגדה..... כד

לא מזמינים את המזיקים..... כז

לפתוח את הלב..... כז

מה היא חשיבותם של הנשים?..... כט

פרעה היהודי?..... כט

ליל הסדר אצל הרמב"ם..... ל

שינה על מקום ההסיבה..... לב

ההוכחה מהתלמידים שפנו לשנתם..... לב

לגלות את הפוטנציאל האישי..... לה

כֶּרֶפֶס

נוטל ירק פחות מכזית וטובלו במי מלח, ואחר כך מברך:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְרֵי הָאֲדָמָה:

במשקה... מנהג אבותינו בידינו לעשות כל הסדר כמוהם דתקנה הראשונה בסדר ליל פסח לא זזה ממקומה".

[וראה זה פלא ששני ההגדות נדפסו יחדיו בווארשא בשנת תרנ"ד, ושמה הייתה חביבה הגדת 'שבח פסח' על הנצי"ב, ומשם אכן מקור הדברים].

הוא אומר: כל רחיצת 'ורחץ' אינה באה כדין הנוהג בזמן הזה אלא כהמשך וחיבור לדורות הראשונים שהיו נוהגים ליטול ידיהם לדבר שטיבולו במשקה. וייתכן שכרמז לכך קבע מסדר ההגדה את שם רחיצה זו 'ורחץ', בתוספת ו' המסמלת כידוע את ו' החיבור, לומר לנו שרחיצה זו הוא רק מחמת החיבור שלנו עם הדורות הקודמים, ואילולי זה אכן לא היינו נוטלים ידנו לכך.

הסבא הולך לאכול כרפס... בראש השנה

סיפר הרה"ק רבי יעקב מפשוורסק ('דברי חנה' עמ' לז):

"בהיות [הרה"ק רבי חנה מקלאשיץ] כבן שלש שנים ראה את זקינו הקדוש [רבי יחזקאל שרגא] משינאווא לובש קיטל לתקיעת שופר, קרא ואמר לאמו: הנה הסבא הולך לאכול כרפס! כששמע הגה"ק משינאווא את הערתו, נענה ואמר: היטב אשר דיבר חנה'לע, כי על פי הסוד היינו טעמא דשופר היינו טעמא דכרפס. והגם שחנה'לע לא כוון לזה, מכל מקום הואיל וקלע אל האמת, סימנא מילתא שעתיד הוא להיות גברא רבה".

ודורשי רשומות אמרו שהכוונה בזה הוא לפי שסוד ליל הסדר הוא כסוד הימים הנוראים, וייתכן לומר באופן אחר קצת, ובהקדם המובא מהקדמונים אשר 'כרפס' הוא ראשי תיבות: "ראשית כל פה סתום" או "כלל ראשון פה סגור", והיינו עניין השתיקה מהדיבור, והנה כבר נודע שזה סוד השופר שהוא הקול לפני התחלקות הדיבור, ומפה קדוש שמענו עניין תקיעת שופר חכמה ואינה מלאכה, שהוא סיג לחכמה שתיקה, ונמצא השופר והכרפס עולים בקנה אחד, ותכליתם אחת.

יכול מבעוד יום, תלמוד לומר
בעבור זה. בעבור זה לא אמרתי אלא
בשעה שיש מצה ומרור מנחים לפניך:
מתחלה עובדי עבודה זרה היו
אבותינו, ועבשיו קרבנו
המקום לעבודתו. שנאמר, ויאמר יהושע
אל כל העם, כה אמר יהוה אלהי
ישראל, בעבר הנהר ישבו אבותיכם
מעולם תרח אבי אברהם ואבי נחור
ויעבדו אלהים אחרים. ואקח את אביכם

אכילת מאכלי חלב בערב פסח

על מנהג חשוב הנוהג בערב פסח מבעוד יום, כתב ה'מטה משה' (דיני חלה סימן תר):
"לפיכך יזהר בערב פסח ויאכל מיד בשחר מאכלים קלים. ונוהגים במאכלי
חלב שהחלב מיישן, וכדי שיישן ביום וינעור בלילה לספר ביציאת מצרים,
ושינערו גם התינוקות ושישאלו מה נשתנה, וכל זה לא יאכל ולא ישתה אלא
מעט, ולא ימלא כריסו מהם".

והוסיף הגאון רבי יצחק וייס מווערבוי בספר 'שיח יצחק' (פרשת וירא):
"ועלה בדעתי בעזרת חונן לאדם דעת, דליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא,
כברז"ל (תענית ט א), שיש למנהג הלזה מקור בתורה הקדושה, והוא כתוב על
ספר בפרשה הלזו, דהנה האנשים האלו נתארחו אצל אברהם בערב חג הפסח,
ככתוב בדברי קדשם של רז"ל, ואברהם כיבדם במאכלי חלב יען קיים המנהג
הלזה".

אֶת אַבְרָהָם מַעֲבֵר הַנֶּהָר, וְאוֹלֵךְ אוֹתוֹ
בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן וְאַרְבֶּה אֶת זֶרְעוֹ וְאֵתָן
לוֹ אֶת יִצְחָק, וְאֵתָן לְיִצְחָק אֶת יַעֲקֹב
וְאֵת עֵשָׂו, וְאֵתָן לְעֵשָׂו אֶת הַר שְׁעִיר
לְרֵשֶׁת אוֹתוֹ, וַיַּעֲקֹב וּבָנָיו יָרְדוּ מִצְרַיִם:
בָּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל,
בָּרוּךְ הוּא.

שֶׁהַקְדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָשַׁב אֶת הַקֵּץ
לַעֲשׂוֹת, כְּמָה שָׁאֵמַר
לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים.

'ארבע פתחים' ב'ערבי פסחים'

סיפר הרה"ק הקדושת ציון מבאבוב, שפעם אחת שאל לעם הארץ: מה פירוש
'ערבי פסחים', והשיבו הלה, שזה קאי על ביתו של אברהם אבינו שהיה לו 'ארבע
פתחים'.

וחשבתי ליתן בזה טעם לשבח, שאכן 'ערבי פסחים' הוא זמן שבו על האדם
לנהוג כמנהג זה של 'ארבע פתחים', שהמשמעות של זה הוא לדאוג לאורחים
ולעניים את כל צרכם לקראת הפסח, בלי שיבושו ויכלמו, וכמו שפירש רבינו בחיי
(פרשת וירא):

"שהיה [אברהם אבינו] בעל אכסניא, ופתחו פתוח לכל עובר ושב, וכן אמרו
במדרש, ארבע פתחים היו לו לביתו של אברהם והיו לארבע רוחות העולם,
וכל מי שנכנס בפתח זה יוצא בפתח אחר כדי שלא יתבייש מפני עוברי
דרכים... ולא עוד אלא שהיה מחזר אחריהם ורץ לקראתם".

תוכן הענינים

פרק א | טיסה על עננים.....151

כשצורר מצות בידו, עלה רבינו הרוקח על ענן, בדרכו מאשכנז לספרד, שם התארח בליל הסדר אצל רבינו הרמב"ן. בבוקר יום טוב ראשון נקלע האורח לסיטואציה מחרידה בה נגרר אל כבשן האש. ואילו בצהרי היום, רגשה העיר לשמע העלמות השליט האכזר. מותחן היסטורי אותו מזכיר רבינו חיים ויטאל בספרו 'פסיעותיו של אברהם אבינו' ופרטיו המלאים נחשפים בספר העתיק 'מעשה ניסים' וגם: תאונות אוריות ונפילה מהעננים

פרק ב | אורח מטיבט: 'האיש הנעלמי'.....171

דמות מסתורית מארץ טיבט הרחוקה התארכה בחג הפסח אצל הגאון רבי הלל מקולומייא וגילתה נפלאות. בין היתר חשף האורח את זהות הכלב המשונה שהתנחל בבית. במהלך ימי 'חג האביב' הסכים האורח החשאי לגלות חלק מהסודות הכתובים ב'ספר האביב', הספר הפלאי המוחזק ביד נשיא קהילתו הרחוקה, המונה ששים רבוא איש, כיוצאי מצרים, והיא משרידי 'עשרת השבטים'

פרק ג | כל דכפין: לא ייתי ולא ייבול!.....181

הדלת נטרקה בפני הנוסעים שנקלעו לארצות לוב ותוניסיה וכל שביקשו היה להתארח בליל הסדר אצל המקומיים. כך הצליח הילד החכם לבטל בעירו את המנהג המשונה לפיו אין מכניסים אורחים בליל הסדר והם נותרים נעלבים ומושפלים ברחובה של עיר, והתחקות אחרי הסיבות שהביאו למנהג שיש כאלו שעדיין מקפידים עליו באדיקות

נוראים שעבר בשל עלילת דם זדונית • חשיפה: הארכיונים של ראגוזה נפתחו והפרוטוקולים מלפני ארבע מאות שנה מתגלים ומאששים את תיאורו המפורט של רב העיר, וגם מוסיפים פרטים אותנטיים המשלימים את התמונה הזוועתית

פרק כא | עלילת דם וחזל' 421

זו הסיבה שמלכות פולין האכזרית נענשה בביתור המדינה לגזרים: מידה כנגד מידה בשל העלילה האיומה אותה טפלו על יהודי חף מפשע שכל שביקש היה להציל נערה שנחנקה במפולת חול - וגם, זהותם של האלמונים נחשפת: מי הוא 'צדיק אחד בדורנו' שנפשו חשקה לקדש שמו יתברך? ובעקידת מי הגיע בעל 'יסוד ושורש העבודה' לענות אמן על ברכת קידוש ה'?

פרק כב | האחיין המעליל 435

אחיינו המומר של רב העיר 'ביאלה' העליל על דודו כאילו היה נוכח ברצח מחריד, שלדמיונו הקודח נעשה בראשות האדמו"ר הנודע רבי יהושע מאוסטרובה - תאות הנקם של הנער שנעלם לאחר שנתפס 'תלוי' על הנברשת כדי לנפצה, גזיר העיתון האנטישמי שהגיע לידי הגאון רבי חיים מבריסק, וסגירת המעגל שהפכה את הקערה על פיה

פרק כג | ביצים קלופות בליל שימורים.....449

האם יש רוחות רעות בליל הסדר? גאוני ירושלים נדרשו לקביעת מהרי"ל דיסקין שיחד את מעמדם של ביצים קלופות כמותרות באכילה במקרה של תערובת איסור, וטענו שלא ייתכן שהדברים נאמרו בליל הסדר, ליל שימורים, המשומר מפני מזיקים ורוחות רעות

463..... בית הכנסת של משה רבינו | פרק כד

מעקב היסטורי: שתי מקומות שונים טוענים לכתר היותם בית הכנסת של משה רבינו. באחד מהם צמח עץ במקום בו תקע משה רבינו את מקלו, ועל האחר נטען שזהו המקום בו מצאתו בת פרעה

פרק מט

541.....המכתב השלישי מכתב בשנית

אצבע אלוקים היא: סופו הנורא של 'המתחזה' הרומני שנענש במכת כינים מסתורית, בדומה למלך ספרד צורר היהודים שאף מת במכת כינים, ומנגד: כיצד ניצל מכניס האורחים מהעיר פרשבורג ממכת כינים איומה בשנות השואה?! - וגם: הנוסע האיטלקי שפגש לפני יותר מחמש מאות וארבעים שנה, את "הכינים מפרעה" שעקצוהו באופן נורא, ועד לגילוי המפתיע: ה'פרעוש' קיבל את שמו משורש 'פרעה' הרשע

פרק ל

555.....מכת חושך בלונדון

עדותו הדרמטית של רבינו אברהם אבן עזרא על החושך העבה והמוזר המצוי בים אוקיינוס: "אני הייתי שם פעמים רבות" - הפלגנו לאנגליה, שם התגורר האבן עזרא בערוב ימיו, התחקינו אחר הרחוב בו גר והנושא את שמו, ותעדנו את הערפל הסמיך יחד עם 'מסכות קורונה' שנועדו להגן על דרכי הנשימה - וגם, ידיעה מצמררת: הפגישה הטראגית בערוב ימיו עם הכלבים השחורים ביערות

פרק לא

571.....סיפור של שחור ולב

הידעתם שנס שערותיו הלבנות של רבי אלעזר בן עזריה לא החזיק מעמד אלא יום אחד בלבד, והמעניין עוד יותר, שיום זה היה יום הולדתו?! - הפלא: כיצד נעשה נס השערות בעוד שרבי אלעזר בן עזריה היה קרח ונטול שערות?! והתסבוכת: מה היה גילו האמיתי של רבי אלעזר בן עזריה כשהכריז 'הרי אני כבן שבעים שנה'?! - וגם: הפיסקא בבבלי עליה נטען שהיא תוספת מאוחרת, והירושלמי הסותר את דברי עצמו מהקצה אל הקצה

פרק לב

593.....ואתא ארנבת

איך הגיעה הארנבת לשולחן ליל הסדר? הגדות מודפסות עתיקות, ואפילו כתבי ידות מימי הביניים, מציגות סצנות מצויירות להפליא של ציד ארנבות, והתעלומה דורשת פתרון: האם מדובר בהמחזה ויזואלית של סימן 'יקנה"ז', או כמשל לכנסת ישראל מול אויביה? - וגם: מתי הפכה הארנבת למלכת מצרים?

פרק לז | הקלף הגנוז בגרמייזא.....605

האם על פיוט 'חד גדיא' נגזר לסבול מעונשם של המצאות שונות ומשונות אודות זהות מחברו? • מעקב אחרי השמועות המפתיעות שדורשות מענה לשאלה הקריטית: מהיכן לפתע צץ לו הפיוט בתוככי בית מדרשו של הרוקח בגרמייזא?! • וגם: תשובתו הניצחת של המילזאהגי למשכילים הפתאים

פרק לח | לפתור את התשבץ.....617

הטעות הקריטית של המלקטים הביאה זיהוי מופרך לשתי פירושים מעניינים אודות טיבו של הפיוט 'חד גדיא', כאילו רבינו התשב"ץ הוא זה שאמרם • מעקב מדויק אחר השתלשלות השיבוש, והחלק בתשבץ שעדיין זקוק לפתרון קולע • וגם: לחש לעין הרע של המלאכים

פרק לה | העכבר שנעלם מה'חד גדיא'.....625

סוף סוף נמצאו החוליות האבודות של הפיוט החביב: כתב יד עתיק, מלפני כחמש מאות שנה, טוען כי החתול לא אכל את הגדי! אלא את העכבר שנשך את הגדי! כתב יד אחר, עתיק עוד יותר, טוען כי הכלב אכל את הגדי, ואילו העכבר אכל את החבל בו קשרו את השור ששתה את מי כיבוי האש... • וגם: מחירו הרוסי של הגדי

פרק לו | 'תלמי' — מי אתה?.....635

שנאה כבושה נותרה בלב המצריים למשה רבינו, גואלם של בני ישראל ממצרים. היא זו שקלקלה את השורה עד שקנטרוהו בטענות סרק שאין בהם ולא כלום • השאלה שנמצאה בחתיכת נייר בלוי והחמור בן מאה הצבעים • וגם: מלך מצרים או מלך יון?

פרק לז | דתן ואבירם — הצד החיובי?!.....647

שנה קודם פטירתו הטראגית, שאל הילד הצעיר, את אביו, רב העיר קיטוב: מה פשר הדבר שצמד הרשעים, דתן ואבירם, שרדו

אורח מטיבט: 'האיש הנעלמי'

דמות מסתורית מארץ טיבט הרחוקה התארכה בחג הפסח אצל הגאון רבי הלל מקולומייה וגילתה נפלאות. בין היתר חשף האורח את זהות הכלב המשונה שהתנחל בבית • במהלך ימי 'חג האביב' הסכים האורח החשאי לגלות חלק מהסודות הכתובים ב'ספר האביב', הספר הפלאי המוחזק ביד נשיא קהילתו הרחוקה, המונה ששים רבוא איש, כיוצאי מצרים, והיא משרידי 'עשרת השבטים'

לתדהמתם של בני משפחת ליכטנשטיין, בני העיר 'סיקסו' שבצפון מזרח הונגריה, לא היה גבול. היה זה ביום ערב פסח של שנת תרכ"ה. מדורת אש קטנה כבר בערה בחצר. עשרת פתיתי החמץ המתינו לאבי המשפחה ורב העיר, הגאון רבי הלל ליכטנשטיין, תלמידו המובהק של מרן החתם סופר ומי שנודע לימים כרבה של קולומייה, שיקיים בהם את מצות היום בזמן ביעור חמץ.

ציורו של רבי הלל מקולומייה

לשמע הדפיקות על דלת הכניסה, מיהר אחד הילדים לפתוח. הילד הופתע לגלות על מפתן הבית דמות שכמוה לא ראה מימיו: יהודי עבדקן שזקנו העבות יורד על פי מידותיו, גלימה ארוכה ומאובקת לגופו, ועל ראשו טורבן בסגנון מוזר.

תווי פניו היו שונים לחלוטין משל בני יבשת אירופה, אך חכמת אדם האירה את מראהו והילה של קדושה חפפה עליו. ניכר היה באיש היותו בר אוריין וירא אלוקים.

האיש לא ידע לדבר בשפת היידיש שהייתה שגורה בפי היהודים המקומיים, אף את השפה ההונגרית לא הכיר כלל. בלשון הקודש ובמבטא גרוני עמוק, ביקש האיש לשוחח עם אבי המשפחה.

רבי הלל ניגש לדלת, הביט באורח המסתורי וביקשו להיכנס אל הבית פנימה. שם הציג האורח את עצמו בפני בעל הבית: שמי אליעזר בן רבי שמעון משה. הגעתי ממרחק רב: ממדינת טיבט שביבשת אסיה. שליח אני אליכם מאת ראשי קהילתנו הרחוקה, לשהות בבייתכם בחג הפסח, ובקשתי שתואילו לקיים בי מצות הכנסת אורחים.

משהנהן רבי הלל בראשו כמסכים לארחו, המשיך האורח הפלאי ואמר: תנאי קודם למעשה, שתסכימו גם לכך שאערוך את ליל הסדר לעצמי, על שולחן מיוחד עבורי ולפי המנהגים הייחודיים שהם מסורת אבותינו מימי קדם.

אף זאת דעו לכם, כי מסתפק במועט אנוכי: מצות איני אוכל אלא את השיעור המחויב לאכילת מצה, כורך ואפיקומן, ולא יותר. גם איני אוכל בשר ודגים, אלא פירות וירקות, אגוזים וביצים. אם תואילו לספק לי את צרכי הסדר הללו וסעודות החג, אשמח ואתכבד להיות אורחכם בחג זה.

רבי הלל נענה ואמר לאורח במליצת לשון בעל ההגדה: "כָּל דְּכָפִין יִיְיָ כֹל, כָּל דְּכָרִיךְ יִיְיָ וְיִפְסַח". בשמחה רבה ובנפש חפצה נקבל את פניך כאורח רצוי בביתנו. את מקום לינתך נסדר לך בקרבת מקום, בביתו של אחד ממכובדי העיר המתגורר בסמוך לנו, ואילו את שאר צרכיך נדאג לך על הצד היותר טוב.

האיש הנעלמי

עד לשיחה זו היה הגאון רבי עקיבא יוסף שלזינגר, בעל 'לב העברי', חתנו של המארח. רבי עקיבא יוסף (שהיה נוהג לחתום "עקיבה יהוסף") מספר על מהלך ביקור מעניין זה לפרטי פרטי, בתוך ספרו 'שמרו משפט' (תנינא, ירושלים תרע"ד. עמ' עא).

מודע היה רבי עקיבא יוסף לסנסציה הדרמטית שיש בסיפור מדהים זה, ובשל כך

אביו של רבי עקיבא יוסף שלזינגר

בריחה בליל חסדר

כך ניצל המועמד לרבנות קראקא מגזיזת חצי זקנו! • הגרסאות השונות לפתרון תעלומת "מעשה ברבי אליעזר" וסיפור 'יציאת מצרים' האישית של בעל 'מעשה השם': אורחים מפוקפקים או שליחים עם מסר שמיימי? הלשנות, חשדות או חובות? מעל העננים או בספינה בלב ים?! • מְמַצְרִים
יַעַד הָנָה וְשֵׁם נֶאֱמַר

על ההרפתקאות הרבות שליוו אותו מאז 'יציאתו מארץ מצרים' בשנת שכ"א, כותב רבינו אליעזר אשכנזי, מגדולי חכמי ופוסקי דורו לפני קרוב לחמש מאות שנה, בתוך הקדמתו לספרו 'יוסף לקח', והוא משתמש עם מילים כפולי משמעות, הבאים כלשון נופל על לשון:

"וגם הלום אחרי רואי מעשה נזכרתי הלכה זו, היא שאמרו: כל המספר ביציאת מצרים, הרי זה משובח, מעשה ברבי אליעזר וכו'..."

רבי אליעזר אשכנזי מספר על עצמו, על התרחשויות שהייתה לו בסיפור 'יציאת מצרים' האישית שלו, והיא "מעשה ברבי אליעזר - אשכנזי". אלא שלמרות המליצה הנאה, עדיין רבי אליעזר אינו מספר לנו כלום על 'יציאת מצרים' זו, ובוודאי שהוא אינו מרבה בסיפור זה לידענו בפרטיו וקדוקיו. רבי אליעזר אינו תורם לנו כל מידע אודות יציאת מצרים שלו, מלבד עצם העובדה שהיה לו סיפור של יציאת מצרים.

היש"ר מקנדיאה

הסקרנות מתגברת כאשר היש"ר מקנדיאה, רבי יוסף שלמה דילמדיגו, שנולד כחמש שנים לאחר פטירת רבי אליעזר אשכנזי, והרי

הוא כמעט בן דורו, ידע לומר כי יציאת מצרים זו של רבי אליעזר הייתה מורכבת וסבוכה "על ידי סיבות ועלילות".

הנה כך כותב לנו רבי שמואל אשכנזי, תלמידו של היש"ר, בספר 'נובלות חכמה' (בסליאה שצ"א, מו א):

"גם שעקבותיו לא נודעו לאחינו אנשי פולין ששם דר וגם למד בישיבה בימי זקוניו. כי נסתרה דרכו מהם ולא ירדו לסוף דעותיו ורום רעיוניו. ומהר"ר יש"ר היה קורא עליו פסוק (תהלים פ ט-יד): גִּפְּן מִמִּצְרַיִם תִּסְיַע וגו'... לָמָּה פִּרְצָתָּ וגו'... יִכְרְסֶמֶנָּה וגו'... כי ממצרים נתגלגל על ידי סיבות ועלילות, ובא לויניציאה, וגם שם לא מצא מנוח..."

אך הוא סתם ולא פירש מה הם אותם 'סיבות ועלילות' שבעטיים נאלץ רבי אליעזר אשכנזי לעזוב את מצרים.

תפילה על קברו רבי אליעזר אשכנזי לפני השואה

הפרט הבסיסי הידוע לנו הוא כי בשנת רצ"ט, בהיותו כבן עשרים ושישה שנים, הגיע רבי אליעזר אשכנזי לארץ מצרים, שם כבר כיהנו גדולי הדור רבותינו הרדב"ז ובעל 'שיטה מקובצת' כרבני המקום, ואף רבי אליעזר התמנה לשמש כרב וכדיין. עד שכעבור יותר מעשרים שנה, נאלץ רבי אליעזר לפתע פתאום לצאת ממצרים בבהלה גדולה.

לידינו הגיעו מסורות מופלאות אותם סיפרו גדולי ישראל על שאירע שם, ועל כך באנו בפרק זה.

דמי חמירה מופרזים

השמועה הקדמונית ביותר על בריחת רבי אליעזר אשכנזי, דומה שהיא מצויה בתוך מסמך עתיק שנכתב בשנת ת' על ידי יהודי מהעיר קוברין, הועתקה מיד ליד, ופורסמה לימים רבים בשבועון יהודי בשפה הגרמנית בשנת תרמ"ו (ומשם הועתקה אל 'תולדות יהודי קאליש' עמ' 68):